

עמוד מס' 1

21/01/2016

דף מידע 188

חברי ארגון נכבדים

ארגון יוצאי בילגוראיי מודיע בצער על פטירתו של חברנו משה פך ז"ל שהלך לעולמו, ומשתתף בצערה של משפחתו. משה, היה בן 89 במותו, הוא נפטר בבוקר יום ה' 21.01.16 ויובא למנוחת עולמים מחר, יום ו' 22.01.16. בשעה 12:00 בבית העלמין ברחובות, דרך מנחם בגין בהמשך לרחוב גורודצקי. נפגשים בשער הכניסה לבית העלמין.

משה פך ז"ל
1927-2016

האיש שחי את בילגוראי כל ימי חייו.

משה נולד בבילגוראיי בפולין ב 24.04.1927 .

דומני שכל אחד מאתנו עובר שלב בחיים בו נפשו מתרפקת על מורשת העבר של משפחתו, מתחקה אחר מקורותיו ואחר תולדות אבותיו, מבקש וחוקר ונחשב לבר מזל כאשר הוריו עודם סובבים בעולמנו ומוכנים לספר לנו. אני הייתי בר מזל שכזה, אך משהלך אבי לעולמו חשתי שלא מיציתי, אשריי שזכיתי להכיר את חברנו היקר משה פך. מרגע שהכרנו הרגשתי שמצאתי אבא נוסף, הוא קנה את לבי למן הרגע הראשון שראיתיו, והוא בחושי החדים להבין את נפש רעוהו, התמסר לתפקיד המנטור, 'ואימץ' אותי בחום ובאהבה, אבל אני יודע שלמעיינות אהבתו לזולת לא היו גבולות, ושיעורם מזכירים יותר אוקיאנוסים מאשר מעיין, ויעיד על כך כל מי שהכירו.

אבותינו, אותם שחיו וצלחו את מאורעות המאה העשרים, אנשים מסוגו של יקרנו האהוב משה פך, היוו פיסת היסטוריה מהלכת על שתיים, יותר ממי שחי בכל תקופה אחרת. משה שנולד בעיירה הקטנה בילגוראיי, שכמו רוב יהודייה ידע

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il פקס: 03-5718129

עמוד מס' 2

מחסור, ועוני כואב, נחשלות, אפליה, התמודדות קשה עם הקיום, ראו מה הוא הספיק לעבור בימי חייו? מלחמת השמדה שכמותה לא ידעה האנושות, אבדן ורצח יקריו, חיים בצל האיום של הגרמנים שהגיעו עד למפתן ביתו כשהשתלטו על בילגוראיי, הוא חווה הרס, שריפת והפצצת העיירה בה נולד וגדל, ראה בעיניו את ההתעללות במשפחתו ושכניו, הוא ברח מהגרמנים, עבר מנוסה יום יומית מהקמים עליו להשמידו, חש את הפחד המלווה אותו אפילו מהצל של עצמו, והאיש שרד, ובדרכים לא דרכים חצה יבשות וימים כדי להגיע לארץ ישראל, אי אז ארץ של מדבר ושימון, כדי לחיות חיים של בן חורין בארצו שלו, לא נתון יותר לחן וחסד או לגחמות ורצונות של אחרים, וכאן הגשים את מאווייו בכך שהוא תרם את חלקו במלחמות ישראל, בבניית הארץ, בעבודה במכון הביולוגי, אחד המכונים החשובים לביטחון ארצו, וזכה לעדנה כשהוא הקים יחד עם רעייתו בית חדש בישראל, משפחה לתפארת, והוא זכה לנכדים ולנין. הייתי מביט בו ונדמה היה לי שעיניו כמו שואלות: כל זה קרה לי? האמנם כל זאת מגיע לי? ולבי יצא אל האיש הצנוע הזה וביקש לצעוק: "כן זה מגיע לך, אין מי שהרוויח את זה יותר ביושר ממך..." עכשיו כשתנוח על משכבך דע שהשאתך אחר כך חותם אנושי על עולמנו חותם שעושה מהאנשים שכמותך קודם כל אנשים אמתיים, וגם אנשים גדולים של תבונה, מעש ולב. כי יותר משגופך היה גדול במידותיו, לבך היה גדול ממנו. משה עבר בחייך המון אירועים ודברים והתנסויות, תקופות שראשיתם בנכשלות והמשכם בהתפתחויות טכנולוגיות שהביאו לקדמה של ימינו, כל כך הרבה שזה היה יכול להספיק לכמה תקופות חיים של מספר אנשים, אבל הכל התנקז ונאסף אצלו, כלבני דורו, לתקופת חיים אחת, וזה לפעמים לא נתפס וקשה לאדם לספוג כל כך הרבה. ואילו משה, הוא לא ידע שובע, ואת כל זאת עשה תוך הקפדה על מה שאפיין אותו יותר מכל: שמירת צלם האדם.

משה בעיניי היה התגלמות בילגוראיי היהודית. אף שנרדף ונס ממנה על נפשו, ועד שחזרנו לשם ביחד עם 47 בילגוראיים 71 שנים לאחר שעזב אותה, אז אינכם מסוגלים אולי להבין זאת, אבל הוא למרות שעזב, נשאר בה עד יומו האחרון. למה הוא התגעגע? מה בילגוראיי על כל מצוקות יהודייה ומצוקותיו הפרטיים, מה היא עשתה לנפשו שכל כך אהב אותה? האם התגעגע לנופיה המקסימים, ליערות ולנהרות, לבית הישן אחד ממאות בתים שהיו נטועים בה מאות שנים ונצבו על כרעי תרנגולת, ואולי ליהודייה הטהורים והזכים שקבלו מתוך אמונה בהשלמה את חייהם? שהרי יהודייה האמינו שמי שיושב שם במרומים ועינו פקוחה על כל אחד מהם, חולק לכל אחד את מה שמגיע לו, אז למה להתלונן, הם חשבו, כנראה שליותר מזה לא הרווחנו... ובסופו של חשבון, עם כי פה ושם נפלו טעויות בחישוב, הסיכום מורה שהאלוהים באמת היה נדיב ומה שנתן למשה הרוויח הוא את זה ביושר.

באשר לבילגוראיי אי אפשר שלא להזכיר את זכרוננו המופלא של משה, מה שהוא לימד אותנו על העיירה, מזיכרונותיו עוד מימי ילדותו, לא זכיתי ללמוד משום מקור אחר, כשהגענו לבילגוראיי הוא הלך בראש הטור, הוא הכיר וזכר כל רחוב, לא היה צורך במפה, הוא הוביל אותנו למקומות בהם היו בתי משפחות חברינו, הוא זכר מי היה גר היכן, מה היה מקצועו של כל אחד, כמה ילדים היו לו, מה היו שמותיהם, הוא היה נרגש ונרעש לדרוך מחדש על המרצפות והדרכים בהם בוססו רגליו בשלגי החורף, והעלו אבק דרכים כשחום הקיץ היה מיבש אותם. הוא הביא אותי לבית בו גר סבי ברחוב קושצ'יושקו, ללא חשבון פתח את שער הגדר, נכנס פנימה וקבע: "כאן הבית וזאת הנגרייה שלו, בבית זה ביום הכיפורים האחרון בבילגוראיי התאסף קומץ יהודים ואני בתוכם כדי להתפלל, איני יודע מהיכן השיג סבך ספר תורה, ואז נפרצה הדלת קצין גרמני וחייליו נכנסו פנימה, הוציאו אותנו כשהם מפליאים בנו את מכותיהם והחרימו את ספר התורה... וממול, [כך אמר לי], מעבר לכביש, שם הייתה גרה אחותי חווה ושני ילדיה. אותה ואת ילדיה רצחו כאן ברחוב זה..." פניו הרציני, אבל הפעם היחידה שדמעות הציפו את עיניו הייתה באזכרה שערכנו בבית העלמין שנחרב בבילגוראיי, שעה שאמר קדיש, ודומה היה כמו כל הנשמות של הנרצחים היהודיים של העיירה התקבצו להם מארבע רוחות וריחפו מעלינו, וכיסו עלינו באותה שעה של אחדות וקדושה, אמרו אמן, ובקשו "זכרו אותנו..."

משה יקירנו היה דמות של לוחם, כשלפני כשבוע נכנס לבית החולים, על אף מצבו הנואש, נלחם על כל רגע נוסף כדי לחיות, בילגוראיי אמתי, לעולם וברגעים הקשים היותר לא, מוותר...

כפי שציינתי קודם, אהבתי את האיש הגדול הזה כאב, היום אני חש כמו התייתמתי בשנית, כולנו התייתמנו.

במותו הותיר משה אחריו את אשתו דבורה, בת – מירה רום ובן – אלי פך, שישה נכדים ונין. יהיה זכרו ברוך.

[ישראל בר-און]

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il פקס: 03-5718129

עמוד מס' 3

מזכרונותיו של משה פך שהושמעו באזכרת העיירה ב 2014 מירה רום הקריאה קטע של אביה משה פך

רקע משפחתי-נולדתי בשביעי של פסח 1927 להורי גדליה וחנה (הענא). היינו 8 אחים ואחיות: חוה, אתל, גולדה, טשרנה, וולוול, זכריה (תינוק שנפטר עוד בבית), שמעון ואני משה (יבל"א) התגוררנו בבגנה-גאס [רחוב הביצה] רז'נסקה 14.

פרוץ המלחמה. ההפצה והשריפה - ב-1 בספטמבר פרצה המלחמה (ביום ו'). שמענו הפצצות ליד הכנסייה הגדולה. הייתה שריפה והפצה אווירית הייתי ילד ולא נתנו לי לגשת לשם. כל השכונה שלנו-כולל הבית שלנו וזה של שרה אבינון נשרף כליל. הייתה הנחיה לחפור מקלטים בחוץ שם אכסנו שקי קמח, מזון ובגדים. בשל העדר אמצעים כלכליים החלטנו לעבור לאחותי חוה. היא התגוררה בדירת חדר עם חנות ברח' קושצ'ושקה (מול הבית של סבא של ישראל וליד הבית של הקרונברגים). גם שם הפציצו ונאלצנו לברוח ליערות. בכפר בווארה ראינו בית בודד עם ארובה מעשנת. אבא נכנס לבית ובקש אוכל עבורנו. בעל הבית שבישל תפוחי אדמה לחזירים שלו נתן אותם לאבא וגם בהמשך נתן לנו אוכל. בב' ראש השנה, הופיע האיש מן הבית ובישר לנו שהגרמנים נכנסו לבילגוראיי. לקחנו את חפצינו והתחלנו לצעוד בחזרה לעבר ביתה של אחותי חוה. בזמן שעברנו ליד הכנסייה הרוסית, יצא חיל גרמני, נגש לאבא, הוריד מעל ראשו את כובעו, זרק אותו על הכביש ורמס במגפו.

יום כיפור האחרון בבילגוראי - חזרנו כולנו-13 איש להתגורר בביתה הקט של אחותי חוה. רק טשרנה הייתה אז בורשה.

ביום כיפור נודע לנו כי סבא של ישראל מקיים מניין אצלו בנגריה. לא ידוע לי מניין היה לו ספר תורה. כנראה שמישהו הלשין על קיום התפילה, ובאמצע קריאת התורה נכנס קצין גרמני ואמר שאם לא מפסיקים את התפילה זה יעלה ביוקר-הבית יישרף ואנשים יפגעו. כולנו ברחנו מן המקום.

רצח אחותי חווה - חווה נותרה לבדה עם 2 ילדים. בעלה ברח לצד הרוסי כיוון שחשש להישאר. כשהודיעו לו כי חווה בהריון עם ילדה השלישי, הועמד בפני עובדה כי עליו לחזור. מאוחר יותר נלקח למחנה ריכוז שם נספה.(שנים לאחר מכן-אחיו שנותר בחיים ועבר לארה"ב, האשים את חווה במותו של בעלה וסרב להיות בקשר עם משפחתה שנותרה בחיים).

חווה סירבה להיעתר לתחנוני אמא להצטרף אלינו ולעלות על הרכבת לאוקרינה. היא לא רצתה להוציא את הילדים במזג אויר קר וסוער. כששהינו בסיביר הגיעה ממנה גלויה ובה סיפרה כי מצבה טוב ואין מקום לדאגה.

יום אחד חיילי SS נכנסו לבית של חווה וביקשו לקחת את הילדים, חווה התנגדה והם ירו בה ובילדיה. זה קרה בשנת 42 בתקופה זו כבר לא היינו בבילגוראיי

תחושותי כשרגלי דרכו שוב לאחר 71 שנה בבילגוראי - חששתי לנסוע בשל מצב בריאותי אבל הרצון העז למצוא שרידים ואת המקום שבו עמד ביתי דחקו את חששי מהנסיעה. הידיעה שאני נוסע עם בתי נתנה לי תחושת בטחון. למרות שידעתי שכמעט הכל נשרף, היה לי חשוב לפגוש תושבים מקומיים ששמעו סיפורים מסביהם וסבתותיהם.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il

ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 baron-i@zahav.net.il פקס: 03-5718129

ארגון יוצאי בילגוראיי בישראל

Bilgoraj Jewish survivors Organization - Israel

www.bil-is.com

עמוד מס' 4

הייתה בי תחושת שליחות. רציתי לסייע לאנשים שנסעו איתי למצוא את מקום הולדתם כי סמכתי על הזיכרון שלי וידעתי על מיקומם של הרבה מן הבתים. שהגעתי למקום חשתי רעד והתרגשות. מצאתי עיירה מחודשת שנבנתה על בתי היהודים.

היו בי חששות שככל שהזמן יחלוף, לא אספיק למצוא את מקום הבית בו נולדתי. בסופו של דבר חזרתי עם תחושת סיפוק.

במסע לפולין הייתה לנו מדריכה ד"ר אמונה נחמני גפני, בבילגוראיי תפס את מקומה משה פך. בתמונות רואים את משה בתנועת הצבעה אופיינית שעה שהיה נזכר ומסביר, בערב הפרידה חיקתה אותו אמונה.

בתמונות למטה עם בתו מירה ועם חסידת אומות העולם דנוטה רנק מיקולסקי וגם מעניק תעודת רישום בספר הזהב של קרן הקיימת לראש העיר של בילגוראיי יאנוש רוסלן

בשם הארגון.
רבקה ניב וישראל בר-און.

ליצירת קשר

רבקה ניב רחוב דוד המלך 19 ת"א טלפון: 03-6967589 rivka783@zahav.net.il
ישראל בר-און רחוב יוסף צבי 21 רמת-גן טלפון: 03-5718244 פקס: 03-5718129 baron-i@zahav.net.il